

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

МІРОШНИЧЕНКО Леся Федорівна

УДК 372.882.0

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

ДО ВИКЛАДАННЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

13.00.02 - теорія і методика навчання світової літератури

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового
ступеня доктора педагогічних наук

Київ – 2000

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти та науки України.

Науковий консультант – доктор педагогічних наук, професор **Капська Алла Йосипівна**, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, завідувач кафедри соціальної педагогіки.

Офіційні опоненти : доктор філологічних наук, професор **Булаховська Юлія Леонідівна**, Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, провідний науковий співробітник-консультант;

доктор філологічних наук, професор **Матвішин Володимир Григорович**, Прикарпатський університет ім. В.Стефаника, завідувач кафедри світової літератури;

доктор філологічних наук, професор **Чирков Олександр Семенович**, Житомирський державний педагогічний університет ім.І.Франка, завідувач кафедри зарубіжної літератури.

Провідна установа – Харківський державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди, кафедра світової літератури, Міністерство освіти і науки, м.Харків.

Захист відбудеться “2” листопада 2000р. о 14³⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.07 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова , 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано “ 24 “ вересня 2000 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.О. Козачук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження

Розбудова незалежної України, реалізація національної програми "Освіта. Україна XXI ст." у нових умовах розвитку школи потребують нового визначення мети, завдань і змісту навчання та виховання вчительських кадрів.

Унаслідок об'єктивної переоцінки існуючих концепцій і положень у системі освіти та принципово нових підходів до неї постала проблема формування професійної готовності студентів-філологів до викладання як української, так і світової літератури. Саме від професійного рівня готовності майбутнього вчителя-словесника залежить якісне виконання завдань, які постали перед гуманітарною освітою й системою виховання підростаючого покоління.

Формування у студентів-філологів високого рівня професійної готовності в цілому розглядається як головне підґрунтя для викладання світової літератури в школі. У зв'язку з цим виключне значення має оволодіння студентами вузівським курсом методики викладання світової літератури в школі в теоретичному, практичному та науково-дослідному аспектах.

У вітчизняній методичній науці набуто достатньо досвіду викладання вузівського курсу методики як рідної літератури (Т.Бугайко, Ф.Бугайко, О.Бандура, Н.Волошина, В.Неділько, Є.Пасічник та інші), так і російської (Г.Беленький, О.Богданова, Т.Браже, В.Гречинська, А.Жижина, І.Гончаров, М.Голубков, З.Рез, Т.Квятківський, М.Кудряшов, Т.Курдюмова, В.Маранцман, Н.Молдавська, Л.Сімакова, М.Черкезова та інші).

У працях відомих в Україні та за її межами вчених-методистів накреслені шляхи вирішення головних проблем методичної науки. Частина авторів пропонує вивчення повного курсу методики літератури. Понад тридцять років студенти (російські філологи) педагогічних вузів користувалися підручником В.Голубкова "Методика преподавания литературы", а потім підручником "Методика литературы", створеним колективом авторів під керівництвом З.Рез. Українські студенти-філологи вивчали методику викладання української літератури за підручниками, створеними Т.Бугайком, Ф.Бугайком, Є.Пасічником, В.Недільком.

Однак у названих підручниках не приділялася окремо увага вивченню творів зарубіжної літератури. Деякі аспекти цієї проблеми висвітлено у працях Т.Зепалової, Н.Муравйової, К.Нартова, А.Савченко, С.Трембітської, С.Тураєва, Д.Чавчанідзе та інших. В Україні до неї зверталися І.Долганов, Б.Кучинський, Т.Нефьодова, Ф.Прокаєв, В.Пушкарська, Б.Шалагінов та інші. Заслужують на увагу праці

К.Нартова "Взаимосвязи отечественной и зарубежной литературы в средней школе",
Ф.Прокаева, І.Долганова, Б.Кучинського "Зарубежная литература в школе".

Слід відзначити, що всі названі праці створено за умов підпорядкування освіти панівній ідеології того часу, а відтак ряд положень, висунутих дослідниками, потребують докорінного перегляду. Серед завдань, які стоять перед сучасними науковцями, можна назвати:

- розробка концептуального підходу до вивчення світової літератури. Для його створення існує достатньо визначених констант літературного процесу, якими ефективно користуються вчені всього світу;

- визначення методологічних засад, які б базувалися не на ідеологічних, а на наукових принципах;

- з'ясування специфіки викладання інонаціональної літератури;

- перегляд творів, запропонованих для вивчення у школі відповідно до вищезазначених завдань;

- пошук новітніх методичних засобів та технологій.

З 1991 по 1997 роки проблема підготовки вчителів світової літератури вирішувалася шляхом перепідготовки з одного фаху на інший при Київському міжрегіональному інституті вдосконалення вчителів. Програми, затверджені Міністерством освіти України, передбачали 2- 3- річну заочну форму навчання. Здійснений аналіз якості набутих знань зі світової літератури й методики її викладання свідчить про те, що така форма малоефективна. Причиною тому є не стільки суб'єктивні (особисті якості кожного з учителів), скільки об'єктивні фактори:

- непридатна сама форма заочного навчання - учителі не мали змоги слухати повні лекційні курси зі світової літератури, а також повний курс методики навчання світової літератури;

- за термін, визначений на перепідготовку, учителі не оволодівали і третиною змісту запропонованих художніх творів світової літератури і, як наслідок, йшли на уроки не підготовленими;

- програма перепідготовки не передбачала педагогічної практики за фахом під керівництвом учених-методистів, що не давало змоги вчителям апробувати набуті теоретичні знання, а методистам перевірити професійну готовність учителів-практиків до викладання світової літератури в школі;

- не вивільнявся час на науково-дослідну роботу (написання курсових та дипломних робіт), що безпосередньо впливало на якість її виконання;

- відсутність стабільних програм, підручників та посібників з методики викладання світової літератури;

- недосконалість програм та низький рівень існуючих підручників і навчально-методичних посібників зі світової літератури.

Тому методика навчання літератури як наука опинилася у штучній ізоляції.

Аналіз названої проблеми дозволяє висловити думку, що вона має вирішуватися не шляхом перепідготовки вчителів різних професій на вчителя світової літератури, а шляхом повноцінної спеціальної п'ятирічної підготовки вчителів світової літератури у вищому навчальному педагогічному закладі України. Отже, потреба середньої загальноосвітньої школи у високоосвіченому вчителеві світової літератури, об'єктивна необхідність створення системи професійної підготовки студентів й обумовила тему нашого дослідження: **"Формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури"**.

Актуальність теми дослідження підтверджує і наказ Міністерства освіти України про введення у вищих педагогічних навчальних закладах держави нової спеціальності "Учитель світової літератури загальноосвітньої школи". Курс "Методика викладання світової літератури" введений до навчальних планів вищих педагогічних закладів у складі основних профільюючих дисциплін, що й зумовило необхідність його розробки відповідно до нових вимог.

Об'єкт дослідження – процес формування готовності студентів-філологів до викладання світової літератури.

Предмет дослідження – система професійної підготовки студентів-філологів до викладання світової літератури.

Виокремлення процесу формування готовності студентів-філологів до викладання світової літератури як предмета дослідження спирається на принцип єдності теорії навчання, навчальної практики й майбутньої практичної діяльності.

Процес формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури розглядається як якісно нове явище на відміну від процесу формування професійної готовності майбутнього вчителя рідної (української) літератури.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність системи підготовки студентів до викладання світової літератури в загальноосвітній школі, визначити оптимальні умови функціонування запропонованої системи.

Концепція дослідження. Ефективність процесу формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури залежить від адекватності

методичної системи науково-теоретичного і практичного навчання вимогам до викладання шкільної дисципліни “Зарубіжна література”.

Складність і своєрідність цього процесу полягають в тому, що фахова діяльність вчителя світової літератури характеризується багатогранністю, яка потребує різноманітних методів, прийомів і форм науково-теоретичної й практичної підготовки. Концепція наближення змісту і методики науково-теоретичного і практичного навчання до майбутньої професійної діяльності ґрунтується на основних положеннях сучасної методології і побудована на базі діяльнісного системного та технологічного підходів.

Розробці та перевірці гіпотези сприяла робота над галузевими стандартами, що викликали велику дискусію з проблем викладання світової літератури у школах і вищих навчальних закладах України.

Гіпотеза дослідження: професійна підготовка студентів-філологів до викладання світової літератури буде оптимальною і продуктивною, якщо нову дисципліну "Методика викладання світової літератури" забезпечити освітніми стандартами, навчальними планами, програмами, підручниками, методичними посібниками, що запроваджуватимуться в навчально-практичній діяльності у вищевизначеній логічній послідовності; буде розроблено і впроваджено науково-методичну систему формування готовності студентів до викладання світової літератури на основі переосмислення змісту лекційного курсу й ціннісно-діяльнісного підходу до його викладання; методична майстерність учителя-словесника розглядатиметься як інтеграційна якість, сформована з урахуванням особистісних інтересів, мотивів, потреб і потенційних здібностей студентів.

Відповідно до мети, предмета та гіпотези окреслено основні **завдання дослідження:**

1) теоретично обґрунтувати соціально-педагогічну необхідність підготовки студентів до викладання світової літератури;

2) розробити модель науково-методичної системи формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури у змістовному, методичному і педагогічному аспектах;

3) розробити комплекс науково-методичного забезпечення процесу навчання студентів методики світової літератури з урахуванням нових методологічних засад, специфіки теоретичної, практичної та педагогічної підготовки на сучасному етапі;

4) розробити критерії сформованості готовності студентів до викладання методики світової літератури;

5) простежити динаміку розвитку інтересу студентів до методики викладання світової літератури та закономірності його формування;

6) виявити особливості сприйняття цього предмета студентами (психологічний аспект);

7) експериментально здійснити таку організацію (теоретичного, практичного й науково-дослідного) навчального процесу , за якої склалися б оптимальні умови для оптимального засвоєння курсу методики викладання світової літератури.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися відповідні **методи дослідження**:

- *теоретичні*: вивчення документів і праць з актуальних проблем освіти, зокрема методики викладання світової літератури; критичний аналіз праць українських та зарубіжних учених з філософії, дидактики, психолого-педагогічної, літературознавчої, мистецтвознавчої літератури за темою дослідження; теоретичне осмислення досвіду роботи вищих навчальних закладів України; узагальнення, моделювання.

- *емпіричні*: діагностичний, анкетування, інтерв'ювання, експертні оцінки, вивчення документації, аналіз планів, програм, теоретичного та практичного курсу методики навчання світової літератури, визначення коефіцієнту значення й індексу задоволення студентів отриманими знаннями й уміннями з методики світової літератури, констатуючий зріз, формуючий експеримент. Для отримання кількісно-якісних характеристик використовувався метод статистичної обробки.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнонаукові положення діалектичної теорії пізнання про взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ дійсності; розуміння емпіричних і теоретичних рівнів пізнання, філософське бачення співвідношення категорій “національне”, “інтернаціональне”, “інтеграційне”, “нерепресивне”, трактування єдності теорії і практики; позиції системного, діяльнісного та технологічного підходів до проектування та аналізу моделі навчально-виховного процесу формування готовності студентів до викладання світової літератури.

Теоретичною основою дослідження є здобутки вітчизняного та зарубіжного літературознавства, педагогіки, психології, дидактики, філософії, учення про вплив світової літератури та мистецтва на світогляд і всебічний розвиток особистості, їх роль у вихованні студентів і школярів. Вагомий внесок у вирішення названих проблем зробили відомі вчені- філософи Аристотель, Платон, Сократ, Г.Гегель, К.Гельвецій, Д.Дідро, Т.Лессінг, Ф.Ніцше, Ф.Шеллінг та інші; психологи Б.Ананьєв, П.Блонський, П.Виготський, А.Леонтьєв, С.Рубінштейн О.Щербаков та інші; дидакти Ю.Бабанський, В.Блінов, А.Верхола, І.Лернер, В.Онищук, М.Скаткін та інші; педагоги

Я.Коменський, А.Макаренко, В.Маслов, В.Острогорський, В.Сластьонін, В.Сухомлинський, К.Ушинський та інші; літературознавці М.Бахтін, Ю.Булаховська, Г.Вервес, Т.Денисова, М.Жулинський, В.Жирмунський, Д.Затонський, Ю.Лотман, Д.Наливайко, Г.Самойленко, К.Шахова, О.Чирков та інші; методисти Бреклі, В.Голубков, Є.Пасічник, М.Рибникова, З.Рез, Я.Роткович, П.Сміт та інші.

Провідна ідея дослідження полягає в тому, що формування професійної готовності студентів-філологів до навчання світової літератури повинно здійснюватися в логічній послідовності й розглядатися як частина наявної системи професійно-педагогічного навчання з урахуванням відкритих можливостей не тільки оволодіти системою гуманістичних світових цінностей, а й підготуватися до висококваліфікованої творчої праці вчителя-філолога, до життя в конкретному історичному, соціокультурному просторі.

У теоретичній частині роботи в основу запропонованої методики покладено методологічні і методичні засади, здобутки викладання методики світової літератури у спеціально призначених вищих навчальних закладах України. Відповідно до мети, завдань, гіпотези та провідної ідеї дослідження було розроблено проекти експериментальних стандартів, програм, підручників, методичних посібників, методичних рекомендацій як для вищої, так і середньої загальноосвітньої школи. У виконанні експериментальної роботи безпосередню брали участь автор дослідження, викладачі кафедр вищих навчальних закладів України, Німеччини, Словаччини, Франції, США, зокрема Полтавського, Криворізького, Ніжинського педуніверситетів, Лейпцигської Вищої педагогічної школи ім. Клари Цеткін, Тернопільського, Чернігівського, Харківського, Київського, Івано-Франківського, Братиславського інститутів післядипломної освіти педпрацівників та викладачів шкільного курсу "Зарубіжна література", п'ятнадцяти шкіл Полтави, Чернігова, Кривого Рогу, Харкова та двадцяти шкіл Києва й області.

Базою для проведення експерименту було обрано Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова та Міжрегіональний інститут удосконалення вчителів ім. Б.Д.Грінченка; частково експеримент проводився в інституті вдосконалення вчителів у місті Братиславі та Вищій педагогічній школі імені К.Цеткін у Лейпцигу. До експериментальної роботи були залучені і базові школи НПУ імені М.Драгоманова (№№ 272, 153, 19, 231, 182 та інші); Братислави (№№ 5, 11); Лейпцигу (№№ 49, 50); Полтави (№№ 28, 34, 19); Кривого Рогу (№№ 125, 32, 52). Різними видами фронтального контролю було охоплено понад 1000 студентів, 30 викладачів методики

вищих педагогічних навчальних закладів, 450 учителів і 58 завідувачів навчальними частинами загальноосвітніх шкіл.

Проблема формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури досліджувалась у тісному взаємозв'язку таких аспектів:

1) методологічного - використано у визначеній логічній послідовності науковий підхід до обґрунтування і створення системи формування професійної готовності студентів до викладання світової літератури на основі органічного зв'язку з профільюючими дисциплінами і традиційною методикою;

2) теоретичного - проаналізовано теоретичні витoki системи навчання студентів методики світової літератури, розроблено теоретичну модель, визначено критерії ефективності запропонованої системи;

3) експериментального - проведено дослідно-експериментальну перевірку ефективності функціонування системи, яка підтвердила теоретичні положення та висновки;

4) організаційно-методичного - на основі проведеного експерименту розроблено методику підготовки студентів до викладання шкільного курсу "Зарубіжна література" - лекційну, практичну та науково-дослідну частини, підручник для студентів та учителів, підручник-хрестоматію для учнів 5 класу, навчально-методичні програми.

Організація та етапи дослідження. Ураховуючи багатоаспектність поставлених завдань, необхідність їх нової розробки й визначення, дослідження здійснювалося поетапно.

На першому етапі - пропедевтичному (проходив з 1984 до введення в загальноосвітніх школах нової дисципліни "Зарубіжна література") визначено початкові концептуальні припущення дослідження. Було проаналізовано методичну, психолого-педагогічну, літературознавчу, дидактичну літературу з проблем вивчення окремих творів світової класики в курсі методики викладання російської літератури в загальноосвітніх школах.

На другому етапі - науково-теоретичному (1991-1994 р.р.) - вивчалися й аналізувалися науково-методичні джерела за темою дисертації, досвід роботи викладачів вищих навчальних закладів і загальноосвітніх шкіл; було здійснено констатуючий експеримент; обґрунтовано гіпотезу; теоретично осмислено проблеми та вироблено концепції дослідження; ретроспективний аналіз власного сорокарічного досвіду педагогічної праці викладача методики літератури в Ніжинському, Вінницькому та Київському педагогічних інститутах. На цьому етапі розпочався пошуковий експеримент, визначилася специфіка досліджуваної проблеми, підходи до створення науково-методичної системи навчання студентів.

На третьому етапі (1995-1997 р.р.) розроблялася і впроваджувалася у практику модель системи формування готовності студентів до викладання світової літератури. Дослідно-експериментальна робота проводилася згідно з розробленою нами програмою й методикою дослідження. На цьому етапі включилися в роботу 30 викладачів методики викладання літератури, 450 учителів-словесників загальноосвітніх шкіл; було проаналізовано понад 1000 анкет студентів; розроблено модель системи підготовки студентів до викладання світової літератури, три навчальні програми, методичний лекторій для вчителя світової літератури, теоретична, практична й науково-дослідна частини нового курсу для студентів-філологів "Методика викладання світової літератури".

На четвертому етапі (1998-1999 р.р.) було завершено дослідно-експериментальну роботу. Перевірялися окремі положення методичної системи, уточнювалися оптимальні умови підготовки студентів-філологів до викладання нової дисципліни "Зарубіжна література" в загальноосвітній школі.

На п'ятому, заключному етапі (1999-2000р.р.), уточнено здобуті результати дослідно-експериментальної роботи, визначено критерії і показники ефективності функціонування науково-методичної системи формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури в умовах педуніверситетів, зроблено узагальнення й висновки.

Основні положення дисертації викладено в підручнику для студентів "Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах".

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в методичній науці комплексно вивчено проблему формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури; розроблено теоретичні засади й модель системи формування готовності студентів до викладання світової літератури як однієї з констант професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника. Вперше виявлено специфіку та закономірності формування готовності студентів до викладання світової літератури як інтеграційного процесу, які визначають функціональні взаємозв'язки світової, української та російської літератур, методи і прийоми їх вивчення; розроблено нову структуру курсу методики навчання світової літератури, її лекційного, практичного та науково-дослідного аспектів. Запропоновано нові підходи до вивчення біографії та творчого шляху письменників світової літератури, аналізу перекладних художніх текстів; визначено фактори, що сприяють розвитку інтересу студентів до викладання світової літератури та вимоги до організації і викладання курсу методики світової літератури.

Теоретичне значення дослідження полягає в розробці головних питань, що стосуються літературознавчого, психолого-педагогічного, дидактичного, естетичного, морального, культурологічного обґрунтування викладання курсу методики світової літератури, змісту лекційної, теоретичної та наукової частин цього курсу; у введенні в теорію і практику названого курсу понять: “художній переклад”, “ національні образи світу”, "нерепресивна свідомість", "континуальна система", "етнокультура", "мультикультуральне", "монокультуральне" виховання й освіта; у визначенні методичних підходів до вивчення Біблії, специфіки вивчення перекладних творів, біографій письменників світової літератури; доведено, що оволодіння комплексом професійних знань забезпечує ефективність навчального процесу в школі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

1. розроблено блокову систему викладання курсу методики світової літератури, яка підвищує ефективність навчання методики майбутнього вчителя-словесника;
2. визначено зміст, види і форми педагогічної практики з фаху, організація і проведення якої удосконалює професійні якості і педагогічну культуру майбутнього вчителя світової літератури;
3. розроблено рекомендації для написання науково-методичних праць зі світової літератури студентами філологічних факультетів;
4. запропоновано нові навчальні програми, зорієнтовані на професійну підготовку майбутнього вчителя-словесника і на загальноосвітню літературну підготовку учня середньої школи;
5. підготовлено підручник, монографічні дослідження, навчальні посібники, методичні рекомендації, що стануть корисними як для викладачів вузів, студентів, методистів, так і для вчителів-практиків.

Основні результати дослідження впроваджено у навчальний процес Вінницького, Криворізького, Полтавського, Лейпцигського вищих педагогічних закладів освіти /довідка № 04/82 від 07.12.1999р. про впровадження результатів дослідження у Вінницькому державному педагогічному університеті; довідка від 25.11.1999р. про впровадження результатів дослідження у Криворізькому державному педагогічному університеті; довідка № 8 від 2.12.1999р. про впровадження результатів дослідження у Полтавському державному педагогічному інституті; довідка від 17.04. 1990 р. про впровадження результатів дослідження у Лейпцигській Вищій педагогічній школі ім.К.Цеткін/.

Вірогідність та аргументованість теоретичного дослідження зумовлені методологічною обґрунтованістю вихідних положень, підтверджуються глибоким і

різнобічним теоретичним аналізом проблем як цілісної концепції, застосуванням експериментальної методичної системи у ряді вузів України при вивченні навчального предмета “Методика викладання світової літератури”, на засіданнях кафедр методики мов і літератур НПУ ім. М.П.Драгоманова (Україна), Вищої педагогічної школи ім. К.Цеткін (Німеччина), педагогічного університету ім.В.І.Леніна (Москва). Матеріали дисертаційного дослідження впроваджувались автором у навчально-виховний процес протягом шістнадцяти років, висвітлювались й обговорювались у доповідях та повідомленнях на Міжнародній Гоголівській конференції (24 - 27 травня 1988 року, м. Ніжин); Міжнародній конференції "Zur Lestaltung unterrichtlicher Kommunikation - theoretische und praktische Aspekte" (9./10. November 1988, Leipzig); обласній науковій конференції з історичного краєзнавства (грудень 1988 р., м.Чернігів); республіканській науково-практичній Гоголівській конференції (травень 1989 р., м. Ніжин); республіканській міжвузівській науково-практичній конференції "Літературно-громадська діяльність М.О.Островського і сучасність" (26-28 жовтня 1989 р., м. Рівне); республіканській науково-практичній конференції "Актуальные вопросы изучения в вузе курса методики преподавания языка и литературы в школе" (15-16 травня 1990 р., м. Ніжин); міжвузівській науковій конференції "Проблема самореалізації особистості в педвузі і загальноосвітній школі" (25-26 вересня 1990 р., м. Київ); на міжвузівській науковій конференції "Викладання вузівського і шкільного курсів мови та літератури в умовах національного відродження України" (22-24 листопада 1991 року, м. Київ); на міжвузівській науково-практичній конференції "Українська мова в процесі національно-культурного відродження України" (26-27 листопада 1992 року, м. Київ); Всеукраїнській науковій конференції "Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності" (5-7 жовтня 1993 р., м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції "Християнські сюжети та образи в художній літературі" (12-14 квітня 1993р., м. Житомир); Всеукраїнській науковій конференції "Актуальні проблеми розвитку творчих можливостей учнів" (18-20 жовтня 1994 р., м. Київ); Всеукраїнській науково-практичній конференції "IV Гоголівські читання" (15-18 квітня 1997 р., м. Полтава); Всеукраїнському семінарі методистів зарубіжної літератури обласних (міських) інститутів післядипломної освіти (удосконалення вчителів): "Проблеми методології та методики вивчення зарубіжної літератури в середній школі" (22-25 лютого 1999 р. м. Київ).

Автор також виступав із доповідями та повідомленнями на щорічних звітних наукових конференціях викладачів Національного педагогічного університету ім.

М.П.Драгоманова (1983-2000 р.р.), Міжрегіонального інституту вдосконалення вчителів ім. Б.Д.Грінченка (1995-1998 р.р.)

Публікації. Основний зміст дисертації відображено у 61 публікації, з них - 1 підручнику, 3 монографічних дослідженнях, 2 навчальних посібниках, 3 методичних рекомендаціях, 31 статті, 3 навчальних програмах, 2 проектах державних стандартів, одному виступі на УТ, решта – тези. Одноосібних праць – 56. Загальний обсяг особистого внеску становить 77 друкованих аркушів.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (352 найменування). Робота містить 6 рисунків та 18 таблиць. Загальний обсяг дисертації 374 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження, викладено провідні концептуальні положення, сформульовано його головні гіпотези, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відображено апробацію та впровадження здобутих результатів.

У першому розділі – “Теоретичні основи формування знань у студентів з методики викладання світової літератури” розкрито методологічні засади вивчення курсу методики викладання світової літератури, основні напрями дослідження проблеми в методичній науці, реальний стан навчання методики світової літератури у вищих навчальних закладах.

Суспільне значення методики світової літератури пояснюється всезростаючим впливом художньої літератури на людину, виховною функцією світової літератури як навчальної дисципліни в школі. Формування знань з методики викладання світової літератури і є одним із головних завдань професійної підготовки майбутніх учителів-філологів. Світова література в школі як навчальний предмет є, з одного боку, засобом планомірного тематичного впливу на духовність учня під керівництвом учителя, а з іншого, є основою синтетичної гуманітарної освіти, створює можливість реальної взаємодоповнюваності дисциплін у процесі навчання. Тому теорія методики викладання світової літератури у вищих навчальних закладах повинна спиратися на закони розвитку мистецтва загалом, літератури й педагогічного процесу зокрема, дослідження яких неможливо здійснити без визначення та обґрунтування основ наук, що виконують роль підвалин цих дисциплін, тобто – методології.

Результати експерименту показали, що з 1993 року визначилися три своєрідні напрями створення методологічних засад цієї дисципліни, які відповідно згрупували вчителів.

Перший з них представляють словесники, педагогічна свідомість яких спирається на марксистсько-ленінські постулати. Учителі, які відстоюють другий напрям, за основу викладання світової літератури взяли Біблію. Третій напрям об'єднує вчителів, які, усвідомлюючи, що прогресивні зміни в українському суспільстві, спрямовані на гуманізацію всіх сфер його духовного життя, а отже, обумовлюють нові концептуальні підходи до словесності, викладання світової літератури звільняють від ідеологічних догм і орієнтуються на естетично-гуманістичну сутність художнього твору, розкриття втіленої в ньому концепції майстра слова.

Праці відомих у світі вчених-філософів (І.Канта, Ф.Гегеля, Ф.Ніцше, Г.Сковороди, А.Шопенгауера та інших), мислителів-педагогів (А.Данте, Ф.Петрарки, Ф.Рабле, Е.Роттердамського, Я.Коменського, Й.Песталоцці, А.Дистервега, Л.Толстого, К.Ушинського та інших), учених-психологів (Б.Ананьєва, П.Блонського, Л.Виготського, Г.Костюка, С.Рубінштейна та інших), сучасних учених-літературознавців (Г.Абрамовича, О.Бандури, Л.Тимофєєва, Г.Вєрвеса, Д.Наливайка та інших), науково-інформаційні матеріали зі всесвітньої історії та історії України, Біблії в аспекті поставленої проблеми допомогли визначити:

— коло найважливіших наук, що виконують методологічні функції стосовно навчальної дисципліни “Методика викладання світової літератури”: історія, філософія, соціологія, законодавство, психологія, педагогіка, літературознавство;

— розділи вищезгаданих наук, які безпосередньо виконують методологічні функції стосовно методики викладання світової літератури, а саме: виявляють сенс наукової діяльності; взаємодію наукової та інших сфер діяльності, тобто розглядають науку з точки зору практики, суспільства, культури, людини; визначають завдання вдосконалення та раціоналізації наукової діяльності; шляхи вирішення проблем: опису та аналізу етапів наукового дослідження; аналізу мови науки; виявлення сфери використання окремих прийомів і методів (пояснення, доказ, експеримент); аналізу дослідницьких принципів, підходів, концепцій (редукціонізм, елементаризм, системний підхід та інші).

Аналітична робота над змістом кожного розділу дозволила обґрунтовано викласти логіку послідовності дослідження цих наук, зробити узагальнення, на підставі яких було створено схему визначення методологічних засад методики викладання світової літератури у школі та курсу “Методика викладання світової літератури у школі” студентами вищих педагогічних навчальних закладів.

Вивчення основних напрямів проблеми у методичній науці протягом останнього століття за змістом і хронологією дало змогу визначити два етапи: перший починається за радянських часів з 1935 аж до 1990 року, а другий – з отримання Україною незалежності у

1991 і до сьогодні. Результати дослідження підтвердили наявність низки невирішених методичних проблем, відсутність програм, затверджених Міністерством освіти України, та вузівських підручників і навчальних посібників.

Виходячи з основних положень Конституції України, Закону України “Про освіту”, проаналізовано Національну програму “Освіта”, цільову комплексну програму “Вчитель”, державні нормативні документи, науково-методичні видання. Це сприяло визначенню мети, завдань, головних принципів навчальної дисципліни методики світової літератури та закладенню підґрунтя для створення системи формування готовності студентів до викладання світової літератури.

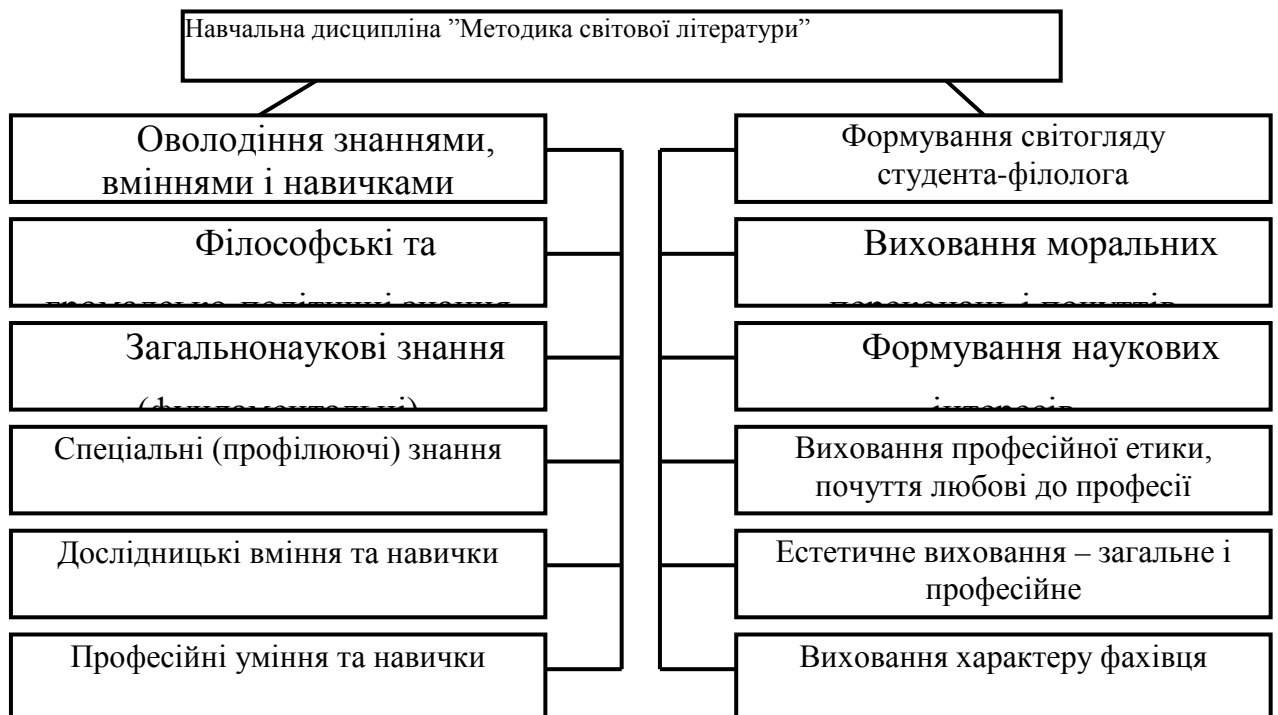
У другому розділі – “Система формування готовності студентів до викладання світової літератури” – розглядається проблема цілісного, системного підходу до процесу формування у студентів готовності викладати курс світової літератури. У навчально-педагогічному процесі як складній системі, в якій взаємодіє багато факторів, виділяються головні з них – зміст навчання, навчальна діяльність учених-педагогів та навчально-пізнавальна діяльність студентів.

У процесі роботи поступово визначався кожний елемент системи, який водночас виконував функцію підсистеми, підтверджувалася головна мета, яка складалася з чітко визначених компонентів. Це спрямувало дослідника на створення моделі навчально-виховного процесу формування готовності студентів до викладання світової літератури. Вона визначає спосіб реалізації змісту освіти, передбачений освітніми стандартами, навчальними програмами, системою методів, прийомів, видів навчальної діяльності з позицій ефективного забезпечення діагностичних цілей. Див. таблицю

Рис. 1. Модель навчально-виховного процесу формування готовності студентів до викладання світової літератури.

Під час експерименту виявлено і відтворено у вигляді схеми важливу особливість навчальної дисципліни методики світової літератури – процес оволодіння студентами знаннями і формування у них свідомості майбутнього фахівця, простежено, як співробітництво - діяльність викладача-методиста і студента-філолога - спрямовується на досягнення мети цієї дисципліни: дати студентам систему знань, професійних умінь та навичок, формувати особистість нового типу, здатну творчо мислити, йти новими шляхами в навчанні та вихованні учнів. Див. таблицю:

У ході розкриття визначених компонентів системи формування готовності студентів до викладання світової літератури дійшли висновку: однією з важливих передумов формування професійної готовності студентів є планування шкільної дисципліни “Зарубіжна література”. Це обумовило спрямування експериментальної роботи за двома напрямками: теоретичним і практичним.

Основою формування професійних знань і вмінь студентів визнано вузівський лекційний курс. Розробка цього курсу вимагала вирішення низки проблем, до яких, насамперед, належать такі: визначення специфіки вивчення нової шкільної дисципліни (поряд з відомими традиційними принципами вивчення світової літератури визначено нові: принцип нерепресивної свідомості, реабілітаційності, іманентності, країнознавства, компаративності, контекстового розгляду літературних явищ, репрезентативності, етнокультурного і міжнаціонального підходу та інші; проведено цілеспрямоване початкове накопичення знань з питань: світова та національна література, взаємодія літератур, ментальність та інших; уведено поняття підрядкового, художнього перекладів, переспіву; визначено особливості сприйняття учнями перекладних творів), методів і прийомів її освоєння та видів навчальної діяльності учнів (особливу увагу було приділено компаративному методу), етапів вивчення перекладних творів світової літератури (поряд з традиційними етапами вивчення художнього твору було запропоновано новий етап – підготовки до аналізу твору світової літератури з визначенням його змісту і методики застосування), біографії та творчого шляху письменників (було визначено шляхи дослідження біографічного матеріалу, розроблено рубрики: “Портрет як жанр живопису”, “Історія портретного жанру в європейському образотворчому мистецтві”, “Епоха. Громадська та політична діяльність письменника”, “Світогляд письменника”, “Епістолярна спадщина”, “Автобіографії”, “Інтерв'ю з письменником”, “Літературні портрети”, “Письменницькі нагороди, премії, звання”, “Бібліотека письменника”, “Особисте життя, коло друзів письменника”, “Музеї письменників”, “Письменник і Україна”; визначено методику роботи з прізвищами (введено поняття псевдонім, анаграма, анонім, астронім, криптонім, псевдонім-усічення) датами, наочністю та інші. У процесі розробки лекційного курсу було підібрано, вивчено і критично осмислено значну кількість історичної, науково-методичної та теоретичної літератури, художніх текстів. Цілеспрямоване, послідовне звернення до цієї літератури – читання, початкові спостереження, аналіз, висновки - сприяло формуванню кардинальних понять системи: побудова вузівської лекції, її зміст, методи, прийоми, форми її реалізації, теоретичне, методичне і виховне значення, вплив на розвиток практичних умінь та навичок студентів;

- дослідження проблеми використання лабораторних занять в експериментальній системі, визначення їх структури, мети, завдань і змісту стало підставою, щоб вважати їх засобом поглиблення теоретичних знань та практичних навичок студентів. Для цього в плани лабораторних занять було включено питання теоретичного характеру і завдання, спрямовані на розвиток практичних умінь. У процесі підготовки та проведення лабораторних занять було здійснено спостереження за працею вчителів, студентів-практикантів; проаналізовано матеріали методичних, літературознавчих праць; вивчено документацію вчителів, завучів, методичних об'єднань школи, міста, району, області.

Результати роботи підтвердили необхідність зазначених форм навчання, їхньої доцільності в експериментальній системі як важливого навчально-виховного компонента;

- визначення мети, завдань, змісту практичних та семінарських занять з курсу методики викладання світової літератури. Творчий пошук найефективніших методів та прийомів їх реалізації, отримані результати переконливо свідчать, що саме ці форми роботи сприяють розвитку навичок студентів розширювати і поглиблювати власні теоретичні знання, вільно й творчо використовувати їх у професійній практичній діяльності. На цій основі підвищується методична ефективність усіх видів роботи, зокрема практичних та семінарських занять.

Одним з головних принципів вивчення навчальної дисципліни є принцип системності. Складність та багатогранність навчального процесу потребують чіткого, виваженого, логічно-послідовного, науково-методичного підходу до кожної складової цього процесу. Структурно-системний підхід до розгляду процесу формування готовності студентів до викладання світової літератури дає підстави стверджувати доцільність кожного компонента, який входить до побудованої системи. Її створено на основі єдності мети, завдань, змісту, різних видів діяльності студентів і викладачів, форм організації, виважених критеріїв.

Система формування готовності студентів до викладання світової літератури розглядається в умовах створення нової дисципліни літературної освіти як об'єктивна необхідність. Її змодельовано на основі методологічних (цілісності, структурності, взаємовпливу, ієрархічності), дидактичних, літературознавчих (науковість, зв'язок навчання і виховання, установка на розвиток студента) і методичних (особистісний характер читацької та літературно-творчої діяльності студента, зв'язок літератури із законами художнього мислення, єдність літературного і творчого розвитку) принципів.

Аналіз кожного компонента системи допомагає цілісному осмисленню системи, підтверджує доцільність розгляду її у розвитку в єдності загального й окремого.

У третьому розділі – “Позааудиторна робота студентів як складова частина системного навчання” - досліджувалися особливості педагогічної діяльності студентів як умови реалізації сформованих знань і вмінь; науково-дослідна діяльність студентів у системі формування їх професійної готовності та ефективність дії системи підготовки студентів до викладання шкільної дисципліни “Зарубіжна література”.

Педагогічна практика студентів у системі професійної підготовки вчителя світової літератури розглядається як органічна частина навчально-виховного процесу, що забезпечує поєднання теоретичної підготовки студентів з їх практичною діяльністю у середніх навчальних закладах. Було визначено три етапи педагогічної практики, зміст, мету та завдання кожного з етапів, професійно-методичні вміння, якими повинні оволодіти майбутні вчителі світової літератури (конструктивно-планувальні, комунікативно-навчальні, організаційні, розвиваюче-виховні, дослідницькі та інші), права і обов’язки студентів-практикантів та керівників-методистів.

Впроваджуючи розроблені положення педагогічної практики під час експериментальної роботи, дійшли висновків, що практична навчально-педагогічна діяльність висвітлює рівень знань і умінь студентів, набутих під час аудиторних занять.

В експериментальній системі було передбачено і виконання студентами навчально-наукових та кваліфікаційних робіт. Домінантою вважається дослідницька зорієнтованість навчально-наукової діяльності студентів з такою послідовністю: вибір теми, організація та поетапне виконання роботи відповідно до сучасних вимог у теоретичній і практичній частинах із дотриманням стандартів технічного, орфографічного та пунктуаційного оформлення. Виконання навчально-наукових робіт було спрямоване на:

- систематизацію, поглиблення та закріплення отриманих за час навчання теоретичних знань студентів;
- формування вмінь обирати й аналізувати наукову або практичну проблему, робити теоретичні висновки й узагальнення, застосовувати набуті знання при вирішенні наукових і професійних завдань, обґрунтовувати конкретні теоретичні й практичні рекомендації;
- розвиток навичок самостійної дослідницької роботи і оволодіння методикою проведення експериментальних досліджень;
- підвищення рівня підготовки випускників до самостійної практичної роботи, творчого розв’язання професійних завдань.

У ході навчання різним видам наукової роботи враховувалося те, що у сучасних працях з проблем методики викладання рідної та світової літератури широко застосовуються різні методики дослідження теоретичного та емпіричного характеру. Під

час експерименту використовувалися теоретичні методи (аналіз і синтез, абстрагування та деталізація, моделювання, індукція і дедукція), а також емпіричні (спостереження, опитування, тестування, рейтинг, експеримент тощо). Для всіх видів наукових студентських робіт було рекомендовано та впроваджено методи вивчення інформаційних джерел з проблем дослідження, аналіз передового досвіду, статистичну обробку емпіричних даних. Науково-дослідна експериментальна робота проводилась поетапно: на третьому курсі – реферативна, на четвертому – курсові роботи, на п'ятому – дипломні роботи.

Результати експериментальної роботи дозволяють дійти висновків, що застосування визначених наукових методів дослідження, поетапне виконання науково-дослідної роботи відповідно до поставлених у дисертації вимог сприяють удосконаленню дослідницької роботи майбутніх учителів, якісно впливають на розвиток і збагачення методики світової літератури, її теорії та практики новими ідеями.

Ефективність дії системи підготовки студентів до викладання шкільної дисципліни “Зарубіжна література” визначалася за певними параметрами: рівнем досягнення мети навчання студентів; рівнем засвоєння знань; раціональністю взаємодії викладача і студентів; наявністю зворотного зв'язку; ступенем самостійності студентів; професійною спрямованістю майбутнього вчителя-словесника.

На основі визначених параметрів визначено п'ять основних критеріїв сформованості професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури.

Перший критерій стосується інтелектуально-змістового забезпечення професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя світової літератури, він характеризує і включає такі показники:

- а) уміння сприймати і аналізувати змістову сутність методичної науки;
- б) наявність та вміння оперувати професійно-педагогічним словниковим запасом;
- в) методично-педагогічна ерудиція студента.

Другий критерій характеризується сформованістю професійно-педагогічних умінь та навичок і включає такі показники:

- а) рівень оволодіння методами і прийомами викладання світової літератури;
- б) уміння проводити аналіз художнього твору різними шляхами;
- в) уміння поетапно працювати з художнім твором;
- г) уміння підібрати за визначеними рубриками матеріал до вивчення біографії письменника;
- д) уміння складати плани-конспекти різних типів уроків.

Третій критерій характеризується сформованістю практичного забезпечення професійно-педагогічної діяльності і включає такі показники:

- а) уміння проводити уроки світової літератури різних типів;
- б) уміння виразно читати художні твори, у тому числі й напам'ять;
- в) уміння проводити позакласну роботу за визначеним фахом .

Четвертий критерій характеризується сформованістю науково-методичного забезпечення професійно-педагогічної діяльності і включає такі показники:

- а) уміння провести самостійний аналіз відвіданого уроку та самоаналіз;
- б) уміння підготувати реферат на літературну тему, рецензію, відгук на художній твір, а також на твори інших видів мистецтва, пов'язаних з літературою;
- в) уміння побудувати усний чи письмовий твори на літературні та публіцистичні теми.

П'ятий критерій – адекватність самооцінки включає такі показники:

- а) критичність ставлення до власної професійно-педагогічної роботи у школі;
- б) готовність до самопізнання, наявність можливості використовувати методично-педагогічний досвід;
- в) потреба у самовдосконаленні.

За цими критеріями було визначено три рівні професійної готовності студентів: високий, середній та низький.

У процесі діагностичного експерименту й аналізу стану сформованості професійної готовності студентів до початку експериментального навчання було отримано дані, які підтверджують, що значна частина студентів (84% має низький рівень) потребує підвищення своєї професійної готовності.

Метою формуючого експерименту було забезпечення високого та середнього рівнів сформованості професійної готовності. Для досягнення цієї мети був розроблений лекційний курс методики викладання світової літератури, плани і зміст лабораторних та практичних занять, програма педагогічної практики з визначеного фаху, методичні рекомендації до написання науково-методичних робіт, знайдено збалансоване співвідношення кількості годин на всі види робіт, забезпечено творче ставлення студентів до навчання цієї дисципліни, що вестиме до якісних змін особистості студента.

З метою об'єктивного виявлення впливу експериментальної системи в контрольних групах здійснювалося навчання студентів за традиційною схемою і звичайним розкладом занять, в експериментальних групах заняття проводилися за авторським лекторієм з використанням блокової системи навчання. Один раз на тиждень за розкладом був методичний день, коли відповідно до програми і за чіткою послідовністю проводилися заняття з методики світової літератури. Кожен блок мав свою мету, структуру і зміст.

У результаті проведення дослідницько-експериментальної роботи виявлено рівні професійної готовності студентів, що подано в таблиці 1.

У кінці експерименту був проведений узагальнюючий зріз професійної готовності студентів випускних курсів (контрольні та експериментальні групи). Зміни рівнів професійної готовності студентів-філологів показані у таблиці 2.

Зміст навчання при цьому виступає не стільки у вигляді певного обсягу навчальної інформації, комплексу навчальних завдань, цілісної структури, яка визначає характер формування професійних та навчальних навичок і умінь, накопичення досвіду професійної діяльності.

Таблиця 1.

Рівні професійної готовності майбутнього вчителя світової літератури, %.

Критерії	З к у р с					
	Контрольні групи			Експериментальні групи		
	Р і в н і			Р і в н і		
	високий	середній	Низький	високий	середній	низький
1критерій						
А	19	45	36	46	40	14
Б	17	48	35	33	46	21
В	8	52	40	15	49	36
2критерій						
А	13	52	35	28	51	21
Б	11	48	41	21	46	33
В	9	51	40	20	48	32
Г	16	62	22	37	61	2
Д	18	54	28	40	50	10
3критерій						
А	17	45	38	36	43	21
Б	14	51	35	30	48	22
В	13	55	32	32	54	14

4критерій						
А	11	51	38	36	43	21
Б	21	49	30	45	46	9
В	17	54	29	41	51	8
5критерій						
А	21	47	32	44	45	11
Б	18	38	44	35	37	28
В	15	42	43	34	40	26

Таблиця 2.

Зміни рівнів професійної готовності студентів-філологів

Зрізи \ рівні	Високий	Середній	Низький
I зріз (вихідний)	10%	40%	49%
II зріз (контрольні групи)	14%	47%	38%
Експериментальні групи	35%	46%	17%

Сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки вчителя як особистості, здатної вирішувати важливі й необхідні завдання, що постають перед загальноосвітньою школою на якісно новому рівні.

Відповідно до поставлених перед педагогічною освітою завдань було виконано запропоноване дослідження, метою якого було створення моделі науково-методичної системи формування готовності студентів-філологів до викладання світової літератури як складової частини загальної системи педагогічної освіти.

Аналіз наукової інформації про організацію професійної підготовки майбутнього фахівця загальноосвітньої школи загалом та вчителя світової літератури зокрема довів, що ця проблема актуальна, спеціально не вивчалася і потребує детального дослідження та вирішення проблем теоретичного і практичного плану.

Вирішенню поставлених проблем сприяє запропонована в дисертації науково-методична система підготовки студентів до викладання світової літератури в школі, яка передбачає створення теоретичних основ підготовки студентів до обраного фаху, розробку методики навчання студентів, змісту і форми різних видів діяльності студентів (навчально-методичну, науково-дослідну, виховну); критеріїв і показників готовності

студентів до викладання світової літератури.

Під час дослідження висунена нами гіпотеза повністю підтвердилася.

У ході дослідно-експериментальної роботи у педагогічному університеті здійснювалася підготовка вчителів до викладання шкільної дисципліни “Зарубіжна література”. Студенти навчалися за експериментальним навчально-тематичним планом, яким було передбачено теоретичну, практичну та науково-дослідну підготовку, що посилювалася позааудиторною роботою з фаху. Була визначена особливість навчальної дисципліни “Методика світової літератури” – оволодіння знаннями і формування свідомості майбутнього фахівця. Її розглядали як взаємопов’язану діяльність викладача – методиста і студентів-філологів, спрямовану на досягнення мети цієї дисципліни.

Під час засвоєння теоретичної частини навчання, для її якісного сприйняття розглядалася специфіка викладання предмета в школі:

- наявність у системі освіти України самої дисципліни “Зарубіжна література”;
- особливості сприйняття та аналізу художніх текстів у перекладах;
- нові принципи вивчення зарубіжної літератури у школі (нерепресивної свідомості, реабілітаційності, іманентності, країнознавства, компаративності, контекстуального розгляду літературних явищ, репрезентативності, етнокультурності, міжнаціонального підходу тощо);
- включення у програми вивчення тексту Біблії;
- уведення нових теоретичних понять - таких, як світова та національна література, взаємодія літератур, ментальність, переклад, типи взаємозв’язків, компаративний аналіз тощо.

Далі впроваджувалося науково-обґрунтоване планування. Ефективність запропонованої системи планування дисципліни, яку будуть викладати майбутні вчителі-філологи, залежить від повноти охоплення програмового матеріалу з визначених тем уроків (науково-діловим стилем); кількості годин, відведених на уроки вивчення художніх творів, виразного читання, позакласного читання, розвитку мовлення, повторення, літературних хвилинок, зверення до питань теорії літератури, міжлітературних зв’язків, використання наочності та ТЗН; рекомендованої до уроку літератури; організації самостійної роботи, наукового обґрунтування нового погляду на традиційний план-конспект уроку.

Проблема специфіки уроку світової літератури вирішувалася визначенням мети, у навчальному аспекті якої стверджувалося, що літературі не можна навчити, однак можна дати знання, що допоможуть учням відкрити її, досягнути, зрозуміти, відчувати. Урок світової літератури розглядається як творче спілкування вчителя з учнями, в основі якого є

художній текст, а різні форми співпраці вчителя з учнями забезпечують визначені й науково аргументовані навчальні ситуації, різноманітні типи уроків. Наявна в методичній науці проблема типології уроків з'ясовувалася через зіставлення й аналіз класифікацій типів уроків різними вченими-методистами.

Проблема вивчення твору світової літератури розглядалася як одна з найістотніших у теоретичній підготовці студентів протягом усього експериментального дослідження. Було з'ясовано логічну послідовність роботи з художнім текстом, визначено етапи вивчення творів світової класики (підготовка до сприйняття твору, читання тексту, підготовка до аналізу, шляхи аналізу літературного твору, підсумкові заняття, творчі роботи). Кожен з цих етапів як складова частина дослідницької роботи з твором має свою мету, завдання та певні методи, прийоми і шляхи реалізації. Узагальнююча таблиця етапів вивчення творів світової класики була створена за жанровим принципом з урахуванням вікових особливостей учнів.

Традиційні методичні підходи до вивчення художнього твору зумовили необхідність використання специфічних термінів (національний образ, біблійний образ, християнський образ світу та інші), розгляд таких понять, як нація, націоналізм, національний, патріот, полікультурний, ментальність тощо, застосування методів, прийомів, шляхів аналізу (компаративний, філологічний, стилістичний, системно-структурний та ін.), традиційних шляхів аналізу твору (за розвитком дії, пообразний, проблемно-тематичний), що дістало у дисертаційному дослідженні нове трактування.

Експериментальна перевірка показала, що у 5 – 7 класах вивчати біографію письменника недоцільно. Виходячи із мети викладання літератури для цієї вікової категорії, важливо виділяти лише ті епізоди з життя письменника, які мають безпосередній зв'язок з твором, що вивчається, й заохочують до читання. У старших класах визначили можливості розгляду біографічного матеріалу (до вивчення художнього твору, після вивчення або паралельно з вивченням), його ефективні методи та прийоми (евристична бесіда, дослідницький, лекційний тощо). Дослідний матеріал з визначеної проблеми спонукав до створення нових рубрик залежно від поставленої мети (“Життєвий і творчий шлях письменника”, “Життєвий шлях письменника”, “Творчий шлях письменника”, “Нарис життя і творчості письменника” та інші), які орієнтують учителя на вибір методів, прийомів, шляхів аналізу й доцільного використання часу та обсягу матеріалу.

Апробація теоретичного матеріалу здійснювалася під час дослідно- експериментальної роботи на 3- 5 курсах. Студенти навчалися за певним навчально-тематичним планом, за матеріалами методичного лекторію. На кожному курсі були використані результати

емпіричних та теоретичних методів, якісний і кількісний аналіз.

Хід і результати дослідження дозволяють зробити такі висновки:

1. Теоретично розроблена та експериментально перевірена модель науково-методичної системи формування готовності студентів-філологів до викладання світової літератури сприяє вдосконаленню фахової освіти студентів.
2. Запропонована система базується на об'єктивному науковому підґрунті, що включає основи гуманітарних наук.
3. Структурна модель системи об'єднує навчальний процес, науково-дослідну і позааудиторну діяльність та всі види педагогічної практики, що підтверджує доцільність її блокової системи, функціонування якої буде ефективним лише у тісному взаємозв'язку з усім навчально-виховним комплексом професійної підготовки майбутнього вчителя.
4. Навчально-методична система формування готовності студентів до викладання світової літератури є ефективною за умов:
 - створення, апробації і затвердження Міністерством освіти і науки програми з методики викладання світової літератури та чіткої реалізації змісту цих програм;
 - забезпечення шкіл і вузів програмами, підручниками та навчально-методичними посібниками, дидактичним матеріалом;
 - визначення мети, завдань, шляхів та засобів формування готовності студентів до викладання світової літератури як домінуючої умови оптимізації процесу навчання студентів;
 - логічної послідовності засвоєння студентами теоретичних основ методики світової літератури;
 - забезпечення взаємодії компонентів системи; створення умов для формуючого та розвиваючого навчання, яке спрямовує студента на самостійний пошук і узагальнення як у теоретичному, так і в практичному планах;
 - визначення прийомів заохочення студентів до навчальної, науково-дослідної діяльності з метою формування в них умінь та навичок викладацької роботи за фахом;
 - запровадження системи завдань, спрямованих на опанування методами та прийомами викладацької діяльності.
5. Реалізація запропонованої системи сприяє поглибленню фахових знань та вмінь студентів.
6. Упровадження науково-методичної системи формування готовності студентів до викладання світової літератури в школі має здійснюватися поетапно: з'ясування

змісту навчання; конструювання навчальної дисципліни “Методика викладання світової літератури”; моделювання навчально-виховного процесу по формуванню вчителя світової літератури; реалізація результатів попередніх етапів; узагальнення результатів діяльності викладача і студента.

7. Важливість та необхідність запровадження запропонованої експериментальної системи визначається критеріями ефективності її функціонування:

а) визначеним обсягом фахових знань та вмінь, необхідних для викладання світової літератури;

б) обов'язковим існуванням вузівської дисципліни “Методика викладання світової літератури”;

в) усвідомлення місця і ролі навчальної дисципліни в загальному навчально-педагогічному процесі;

г) особисте ставлення кожного студента до цієї дисципліни.

8. Запропонована система підготовки майбутнього вчителя до викладання світової літератури є оптимальною, вона охоплює всі види навчальної, дослідницької та виховної діяльності студентів, підтверджує прогнозовані результати, представлені у дисертаційному дослідженні та публікаціях автора.

9. Дані, одержані в результаті експериментально-дослідної апробації запропонованої системи, переконують в її ефективності, що свідчить про вірогідність висунутої гіпотези.

Вирішення проблеми формування готовності студентів до викладання світової літератури сприятиме розвитку процесу гуманітарної освіти школярів України.

Зміст дисертації відображений у таких основних публікаціях:

1. *Монографії*

Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підруч. для студ. вищ. закл. освіти.- К.: Ленвіт, 2000.- 240 с.

Изучение биографии писателя в национальной школе // Совершенствование методов и приемов преподавания русской литературы в национальной школе.- М., 1986.- Рук. Деп. в ОЦНИ “Школа и педагогика” МП СССР и АПН СССР 05.05.86 № 93-86.

Изучение вопросов теории литературы в национальной школе // Совершенствование методов и приемов преподавания русской литературы в национальной школе.- М., 1986.- Рук. Деп. в ОЦНИ “Школа и педагогика” МП СССР и АПН СССР 05.05.86 № 93-86.

Черкезова М.В., ... Мирошниченко Л.Ф. и др. Проблемы преподавания русской литературы.- Л.: Просвещение, 1989.- 208 с.

2. Навчальні посібники, методичні рекомендації

Мирошниченко Л.Ф., Нефедова Т.М. Методические рекомендации по взаимосвязанному изучению русской, украинской и зарубежной литературы в средней школе.- К.: КГПИ, 1987.- 30 с.

Мирошниченко Л.Ф. Блочная система изучения курса методики преподавания русской литературы в пед. вузе: Метод. рек. для студ. спец. 02.17.00 "Рус. яз. и лит." - К.: РУМК, 1991.- 23 с.

Мирошниченко Л.Ф. Практические занятия по методике преподавания русской литературы в пед. вузе: Метод. рекомендации.- К., 1993.- 50 с.

Мирошниченко Л.Ф., Чепурко О.М., Півнюк Н.О., Давидюк Л.В., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Задорожня О.Ф. Словник-довідник із зарубіжної літератури: Навч. посібник для 5-6 кл. // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1997.- № 4, 5, 6, 7; 1998.- № 1, 5, 7.

Мирошниченко Л.Ф., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В. У світі зарубіжної літератури: Посібник-хрестоматія для позакласного читання. 5 кл. - К: Просвіта, 1998.- 480 с.

3. Статті у наукових збірках і журналах.

Мирошниченко Л.Ф. Вопросы и ответы: Как объяснить тему "Нравственные проблемы романа М.Ю.Лермонтова "Герой нашего времени" // Рус. яз. и лит. в сред. учеб. заведениях УССР.- 1986.- № 3.- С.76.

Мирошниченко Л.Ф. Начать с себя... (психологическая перестройка: суть, мотивация) // Рус. яз. и лит. в сред. учеб. заведениях УССР.- 1986.- № 12.- С.7-11.

Mirosnicenko L.F. Die Aktivierung der Schopferischen Tetigtheit der Schuler im Literaturunterricht // Zur Gestaltung unterrichtlicher Kommunikation - theoretische und praktische aspekte 11 interdisziplinare konferenz. - Leipzig, 1989. - S.230-235

Мирошниченко Л.Ф. Эстетическое воспитание учащихся на уроках русской литературы // Естетичне виховання на уроках мови і літератури: Зб. наук. праць.- К.: КДПІ, 1990.- С.58-62.

Мирошниченко Л.Ф. Всесвітня література - новий предмет у середніх навчальних закладах України // Відродження.- 1995.- № 5-6.- С.55-58.

Мирошниченко Л.Ф. Етапи вивчення художнього твору: (Метод. лекторій для вчителя зарубіж. літ.) // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1995.- № 4-7, 9, 11-12; 1996.- № 1, 3, 4, 5, 7, 9; 1997.- № 1, 3, 11; 1998.- № 2.

Мирошниченко Л.Ф. Методичний лекторій для вчителя зарубіжної літератури // Відродження.- 1995.- № 4.- С.45-46.

Мірошніченко Л.Ф. Основи планування та наукової організації праці (вчителя словесника) // Відродження.- 1995.- № 7.- С.47-53; №9.- С.49-54; № 11-12.- С.32-36.

Мірошніченко Л.Ф. Вивчення біографій та творчого шляху письменників: (Метод. лекторій для вчителя зарубіж. літ.) // Відродження.1996.- № 4.- С.54-57.

Мірошніченко Л.Ф. Вивчення біографій та творчого шляху письменників: (Метод. лекторій для вчителя зарубіж. літ.) // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1996.- № 5.- С.67-68; № 7.- С.42-46; № 9.- С.38-40.

Мірошніченко Л.Ф. Перший ступінь літературної освіти учнів - шлях до книги: (Метод. лекторій для вчителів зарубіж. літ.) // Відродження.- 1996.- № 1.- С.64-68.

Мірошніченко Л.Ф. Шлях до книги// Вивчення світової літератури в школі: Зб.наук. метод.матеріалів: Вип.6.-К.-Полтава, 1995.-С.4-21.

Мірошніченко Л.Ф. Специфіка викладання предмета в школі//Відродження.-1996.-№3.-С.47-49.

Мірошніченко Л.Ф. Уроки читання національної предметності (на матеріалі повістей Н.В.Гоголя // IV Гоголівські читання: Зб.наук.статей .-Полтава,1997.- С.168-170

Мірошніченко Л.Ф. Використання додаткового матеріалу до портретів: (Портретна галерея...) // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 9.- С.28-29.

Мірошніченко Л.Ф. Історія портретного жанру в європейському та вітчизняному образотворчому мистецтві: (Портретна галерея...) // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 6.- С.18-19.

Мірошніченко Л.Ф., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В. Коштовні перлини: Прислів'я, приказки та загадки народів світу. 5 кл. // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 7.- С.7-11.

Мірошніченко Л.Ф. Методика використання портрета на уроці: (Портретна галерея...) // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 7.- С.35-36.

Мірошніченко Л.Ф. Портретна галерея письменників світової літератури: 101 портрет // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 5, 8, 9, 10, 11.- (вкладка)

Мірошніченко Л.Ф. Словник-мінімум мистецтвознавчих термінів та методика його використання: (Портретна галерея...) // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 12.- С.37-40.

Мірошніченко Л.Ф. Чотири уроки у Мольєра // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1998.- № 2.- С.10-15; № 3.- С.11-14.

Мірошніченко Л.Ф. Вивчення ліричних творів всесвітньої літератури // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1999.- №5.- С.25-27.

Мірошніченко Л.Ф. Літературна екскурсія “Київ Віктора Некрасова” // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1999.- № 7.- С.24-29.

Мірошніченко Л.Ф. Методичні основи викладання дисципліни “Зарубіжна література” у загальноосвітній школі // газ. Зарубіж. літ. - 1999,- № 11.- С.6.

Мірошніченко Л.Ф., Марченко Н.П. Методологію викладання літератури в школі визначати педагогам, а не літературознавцям // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1999.- №5.- С.2-4

Мірошніченко Л.Ф. Наша консультація: завтра на екзамен // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1999.- №3.- С.53-54.

Мірошніченко Л.Ф. Штрихи до портретів В.Шекспіра та В.Некрасова: (Портретна галерея...) // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 1999.- № 7.- С.55-56.

Мірошніченко Л.Ф. Винятковість нового шкільного предмета і специфіка його викладання // Зарубіж. літ. в навч. закладах.- 2000.- №3.-С.2-7.

Мірошніченко Л.Ф. Урок позакласного читання на тему : “У чудову країну казок, у гості до Джанні Родарі”. 5 кл.// Зарубіж. літ. в навч. закладах. – 2000. - № 7. – С. 24-25.

Мірошніченко Л.Ф. Без душі урк літератури неможливий // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2000. - № 9, С.3-5.

4. Тези наукових доповідей.

Мірошніченко Л.Ф. Активизация творческой деятельности учащихся при изучении произведений Н.В.Гоголя на уроках внеклассного чтения // Наследие Н.В.Гоголя и современность: Тез. докл. и сообщ. Науч.-практ. гоголевской конф. - Нежин, 1988.- Ч.2.- С.56-57.

Мірошніченко Л.Ф. Літературно-краєзнавча екскурсія під час вивчення життя та літературної діяльності М.В.Гоголя // 2 Чернігівська обл. наук.конф. з історичного краєзнавства: Тез. доп. - Чернігів-Нежин, 1988.- Вип.1.- С.56.

Мірошніченко Л.Ф. Активизация творческой деятельности студентов на практических занятиях по изучению комедии Н.В.Гоголя “Ревизор” в 7 классе // Творчество Н.В.Гоголя и современность: Тез. докл. и сообщ. науч.практ. гоголевской конф. -Нежин, 1989.- С.56-57.

Мірошніченко Л.Ф. Формирование творческой деятельности студентов на подготовительном этапе к практическим занятиям по изучению жизни и творчества Н.Островского в 10 классе // Литературно-общественная деятельность Н.А.Островского и современность: Тез. межресп. науч.-практ. конф.- Ровно, 1989.- С.96-98.

Мірошніченко Л.Ф. Значение методики литературы в личностном становлении будущего учителя // Проблема самореалізації особистості в педвузі і загальноосвітній

школі: Тези доп. міжвуз. наук. конф. (Київ, 15-16 вересня 1990 р.) - К.: КДПІ, 1990.- С.107-108.

Мірошніченко Л.Ф. Система изучения курса “Методика преподавания литературы в средней школе” // Актуальні питання вивчення у вузі курсу методики викладання мови та літератури в школі: Тези доп. і виступів респ. наук.-практ. конф. - Ніжин, 1990.- С.73-75.

Мірошніченко Л.Ф. Удосконалення практичних занять з методики літератури // Наукові записки: Матеріали звітно-наук. конф. викладачів КДПУ ім.М.П.Драгоманова за 1991 р. - К., 1992.- С.121-122.

Мірошніченко Л.Ф. Формування національної самосвідомості студентів при вивченні курсу методики літератури // Матеріали Міжвузівської наукової конференції “Викладання вузівського та шкільного курсів мови та літератури в умовах національного відродження України - К.: КДПІ, 1992.- Ч.1.С.15-16.

Мірошніченко Л.Ф. Вивчення рідної мови на матеріалі художніх творів // Українська мова в процесі національно-культурного відродження України/ Редкол.: Л.І.Мацько (відп. ред), та ін. - К.: КДПІ, 1993.- С.98-100.

Мірошніченко Л.Ф. К вопросу об изучении христианских сюжетов и образов в школьном курсе литературы // Християнські сюжети та образи в художній літературі: Тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. - Житомир: Льонок, 1993.- С.45.

Мірошніченко Л.Ф. Підготовка студентів до творчої педагогічної діяльності при вивченні курсу “Література народів світу” // Актуальні проблеми підготовки пед. кадрів до творч. проф. діяльності: Тези Всеукр. наук. конф.. - К.: КДПІ, УСДО, 1993.- С.127-129.

Мірошніченко Л.Ф. Проблеми вивчення творів російської літератури в курсі світової у школах України // Наукові записки: Матеріали звітно-наук. конф. викладачів КДПУ ім.М.П.Драгоманова за 1992 р. - К., 1993.- С.18-20.

Мірошніченко Л.Ф. Проблеми відродження художнього потенціалу особистості на уроках літератури народів світу // Художня література у духовному розвитку особистості: Зб. матеріалів наук.-практ. читань. Ч.2.- Чернігів, 1993.- С.28-32.

Мірошніченко Л.Ф. Роль книги в розвитку творчих можливостей дітей // Актуальні проблеми розвитку творчих можливостей учнів: Тези доп. Всеукр. наук. конф. - К.: УДПУ, 1994.- С.129-131.

Мірошніченко Л.Ф. Проблеми викладання світової літератури в школі // Наукові записки: Матеріали звіт.- наук. конф. викладачів УДПУ ім. М.П.Драгоманова за 1993 рік.- К., 1995.- С.103-104.

5. Державні стандарти, навчальні програми.

Программы для вечерней средней общеобразовательной школы: Литература. 6-12 классы / Підгот.Л.Ф.Мірошніченко, О.О.Ісаєва, Ж.В.Клименко.-К.: Перун, 1996.-85с.

Всесвітня література: Держ. стандарт загальної середньої школи /Ковбасенко Ю.І., Борецький М.І., Мірошніченко Л.Ф., Ковбасенко Л.В. // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1997.- № 3.- С.9-11.

Світова література: Держ. стандарт загальної серед. школи: Проект / Б.Б.Шалагінов, В.С.Куземський, Н.М.Нагорна, Л.Ф.Мірошніченко, Н.О. Мірошникова // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.-1997.-№3.-С.3-8.

Програми середньої загальноосвітньої школи з укр. мовою навчання: Зарубіжна література 5-11 кл. / За ред. Д.С.Наливайка; Укл.: ... Мірошніченко Л.Ф. ... // Всесвіт. літ. в серед. навч. закладах України.- 1998.- № 5.- С.48-63.

Проект програми для середньої загальноосвітньої школи: Зарубіжна література 5 – 11 кл./ Б.Б. Шалагінов, Л.Ф. Мірошніченко, О.О. Ісаєва, Ж.В.Клименко, О.А.Корнієнко, Н.І.Дорофєєва, С.В.Рудаківська. // Всесвіт.літ. в серед. навч. закладах України. – 2000. - № 7-8. – С. 3 – 32.

АНОТАЦІЯ

Мірошніченко Л.Ф. Формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02. - теорія та методика викладання світової літератури. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, м. Київ, 2000.

Дисертація являє собою дослідження проблеми формування професійної готовності студентів-філологів до викладання світової літератури.

У дисертації здійснено розробку моделі системи формування професійної готовності майбутніх учителів-філологів до викладання світової літератури, проведено комплексний аналіз її функціонування, намічено перспективи розвитку. Досліджено стан розробки теоретичних та методичних основ цієї сфери освіти у науковій літературі філософського, соціального, психолого-педагогічного та літературознавчого характеру.

У дисертації розроблено нові підходи до викладання світової літератури як інтернаціональної освіти, що визначають функційні взаємозв'язки світової, української та російської літератур, методи та прийоми їх вивчення; розроблено нову структуру курсу методики викладання світової літератури, її лекційну, практичну та наукову частини. Технологію системи навчання студентів методики викладання світової літератури в дисертації розкрито поетапно, через розкриття взаємодії головних та другорядних факторів.

До домінуючих факторів належать зміст навчання, навчальна діяльність педагогів-науковців та науково-пізнавальна діяльність студентів.

Ключові слова: професійна готовність, методична система, планування, система методів, шляхи аналізу, компаративістика, національні образи світу, художній переклад, ментальність, нерепресивна свідомість.

АННОТАЦІЯ

Мирошниченко Л.Ф. Формирование профессиональной готовности студентов-филологов к преподаванию мировой литературы. Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.02. - теория и методика преподавания мировой литературы. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, г. Киев, 2000.

Диссертация представляет исследование проблемы формирования профессиональной готовности студентов-филологов к преподаванию мировой литературы.

В диссертации осуществлена разработка системы формирования профессиональной готовности будущих учителей-филологов к преподаванию мировой литературы, проведен комплексный анализ ее функционирования, намечены перспективы развития. Изучено состояние разработки теоретических и методических основ данной образовательной области в научной литературе философского, социального, психолого-педагогического и литературоведческого характера. Обосновано, что отсутствие целостной концепции развития системы формирования профессиональной подготовки студентов-филологов к преподаванию мировой литературы является следствием отсутствия самой вузовской дисциплины на протяжении последнего столетия. Реальные возможности разработки самостоятельной теории литературного образования педагогов, введение новой вузовской дисциплины "Методика преподавания мировой литературы" возникли с переходом Украины на путь демократии и гуманизма, с перенесением интересов личности в центр внимания науки, культуры, образования. В диссертации доказано, что предлагаемая система является сложноорганизованной, многофункциональной, открытой, нестабильной и перспективной. Она имеет относительную самостоятельность, свои цели, задачи, специфику, движущие силы и закономерности развития. Отражением закономерностей развития являются определенные дидактические, литературоведческие и методические принципы функционирования.

В диссертации разработаны новые подходы к преподаванию мировой литературы как интернациональному образованию, которые определяют функциональные взаимосвязи

мировой, украинской и русской литературы, методы и приемы их изучения; разработана новая структура курса методики преподавания мировой литературы, ее лекционная, практическая и научная части. Разработаны новые подходы к изучению Библии, биографии и творческого пути писателей мировой литературы, анализу мировых художественных произведений; введены в теорию и практику курса понятия "нерепрессивное сознание", "компаративистика", "этнокультура", "национальный образ мира", "христианские образы и сюжеты", "библейские образы", "художественный перевод", "подстрочник", "ментальность", "интернационализм" и др. Технология предлагаемой системы обучения студентов методике преподавания мировой литературы описывается поэтапно, раскрывая взаимодействие главных и второстепенных факторов. Из них доминирующими являются содержание обучения, учебная деятельность ученых - педагогов и учебно-познавательная деятельность студентов.

Количественный и качественный анализ эффективности экспериментальной системы обучения позволяет утверждать о ее позитивном влиянии на формирование методических знаний и умений студентов, развитие их педагогических творческих способностей.

Ключевые слова: профессиональная готовность, методическая система, планирование, система методов, пути анализа, компаративистика, национальные образы мира, художественный перевод, ментальность, нерепрессивное сознание.

ANNOTATION

Myroshnychenko L.F. Building professional readiness of philology students for teaching world literature. Thesis for gaining a scientific degree of Doctor of Pedagogics by specialization 13.00.02. - theory and methodology of teaching world literature. National Dragomanov Pedagogical University, Kyiv, 2000.

The thesis presents a research of the problem of building the professional readiness of philology students for teaching world literature.

The thesis develops a system of building the professional readiness of the future teachers-philologists for teaching world literature, conducts an overall analysis of its functioning, and outlines its prospective development. The thesis studies theoretical and methodological background of this sphere of education as described in the philosophical, sociological, psychological and pedagogical literature.

The thesis develops new approaches to the teaching of the world literature as a kind of international education. These new approaches define functional interrelations between world, Ukrainian and Russian literatures and the methods and techniques of their studies. The thesis also

develops a new structure of the course on the methods of teaching world literature, its lecturing, practical and scientific components; it also develops new approaches to the Bible studies, to the studying of the biographies of world literature authors, to the analysis of the world literature works. The suggested technology of teaching the students methodology of world literature is described stage by stage, through demonstration of interrelations between dominant and subordinate factors. The dominant factors are the contents of study, teaching activities of researching teachers, the learning activity of the students.

Key words: professional readiness, methodology system, planning, system of methods, ways of analysis, comparative studies, national images of the world, literary translation, mentality, unrepressed conscience.